

Dagdagelijkse worstelingen

Het oeuvre van Felix De Boeck in tekeningen

De boer die uit cirkels opgebouwde portretten en biddende handen schilderde, een zondagskunstenaar ... Het is een beeld dat vaak is opgehangen van Felix De Boeck, maar dat voorbijgaat aan de ontwikkeling van zijn uitgepuurde beeldtaal en de reikwijdte van zijn doorleefde thematiek. Hoe ga je als De Boeckmuseum om met die kenschets? Kan je zo'n beeld op een beklievende manier bijstellen? Hoe breng je een ander verhaal naar buiten, naar nieuwe kijkers? Sergio Servellón, artistiek directeur van FeliXart, heeft een antwoord klaar op deze vragen. Het is meteen de inleiding tot een verrassende tentoonstelling in het Museum Albert Van Dyck in Schilde.

In 1995 werd in de Vlaams-Brabantse gemeente Drogenbos een museum ingeplant tussen de voormalige hoeve en boomgaard van Felix De Boeck (1898-1995). De laatste tien jaar ontleedde dit museum veel meer dan het oeuvre van De Boeck. Onder de naam FeliXart besteedde het ook bijzondere aandacht aan de ruimere artistieke context van het modernisme en de betekenis hiervan voor nieuwe generaties kunstenaars.

Dat resulteerde in een opvallende opeenvolging van ambitieuze projecten als Jan Yoors (2012), Grenoble 1927 (2012), Michel Seuphor (2013) en Guy Baekelmans (2014). Stuk voor stuk gaven deze tentoonstellingen een nieuw elan aan sleutelfiguren en fascinerende momenten uit de Belgische kunstgeschiedenis. De context vond onderdak in het museum en het werk van De Boeck bloeide weer op in de schaduw van zijn geliefde fruitbomen.

Nieuwe context

Nu is de tijd rijp om De Boeck opnieuw extra muros te tonen, stelt Servellón: 'We hebben de

Felix De Boeck, Masker, circa 1919, Oost-Indische inkt op papier, collectie Provincie Vlaams-Brabant

voorbijgejaren vooral rondom De Boeck gewerkt, omdat we parafrasering wilden vermijden. Voor het eerst hernemen we een eigen project dat specifiek over hem gaat. We willen het verhaal

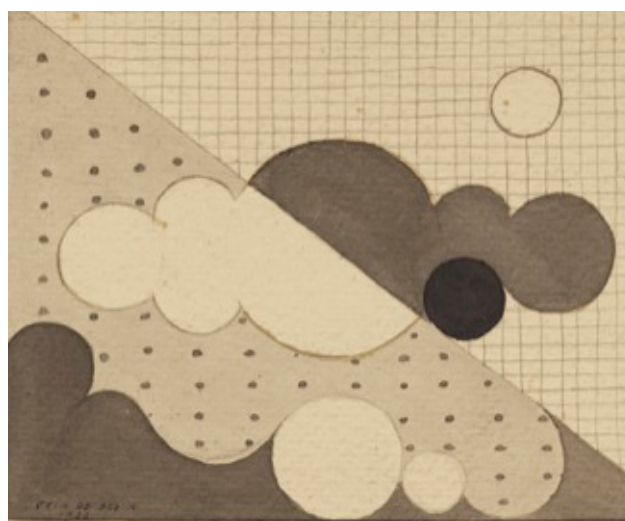
over De Boeck, dat vooral in de jaren zeventig en tachtig ingang vond, counteren met nieuw onderzoek. Op die manier willen we hem de eenentwintigste eeuw in krijgen.' De impuls voor dat nieuwe onderzoek leverde de indrukwekkende collectie van bijna 1700 tekeningen die het museum vandaag beheert.

Nadat Felixart in 2012 al een selectie van deze tekeningen in eigen huis toonde, gaat het nu een samenwerking aan met het Museum Albert Van Dyck. Niet toevallig. 'Met tentoonstellingen over avant-garde en kunstenaarswoningen in het interbellum werd in Schilde een context gecreëerd. Daardoor zijn bezoekers van eerdere tentoonstellingen een natuurlijk publiek voor ons. Dat maakt het makkelijker.'

Inhoudelijk onderbouwt deze expo meer de contacten van De Boeck met de Antwerpse avant-gardekringen in de jaren twintig. Zo worden De Boecks exemplaren van tijdschriften als *Ruimte* en *Het Overzicht* getoond. In primeur zijn ook brieven te zien uit zijn correspondentie met de internationaal netwerkende constructivist Jozef Peeters. Opvallend is dat de tentoonstelling eindigt met een aantal tekeningen van Albert Van Dyck, waarvan zowel de thema's als het introspectief karakter aansluiten bij die van De Boeck.

Ook vormelijk had de nieuwe locatie een invloed op de selectie. 'Elke ruimte heeft haar eigen wetmatigheden. Hoewel heel veel is

voorbereid, komen altijd nieuwe zaken naar boven wanneer je werken plaatst. Doordat we minder konden tonen, werd de selectie exemplarischer. Tegelijk nam de kwaliteit ervan toe. Het soortelijk gewicht per toonkast ligt hoger dan in de originele tentoonstelling. Sommige tekeningen komen er nu veel beter uit. Bezoekers zullen net als wij opnieuw verrast worden. Ook al is de getoonde evolutie dezelfde.'

Felix De Boeck, Abstracte compositie, circa 1920-1923, Oost-Indische inkt op papier, collectie Provincie Vlaams-Brabant

Rode draad

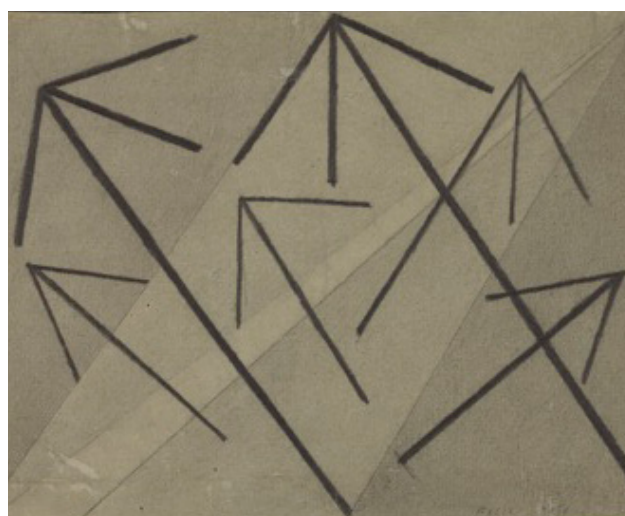
Die evolutie staat centraal in de tentoonstelling. 'Als je je concentreert op de tekeningen, is het makkelijker om de rode draad uit het oeuvre van De Boeck te halen. Dat oeuvre, dat ruim zeventig jaar beslaat, lijkt heel verscheiden als

je de schilderijen ziet. Hun zwakte is misschien wel dat je te veel toelichting nodig hebt om het consequente parcours te zien. Het kleurgebruik is telkens heel anders en ook de kaders leiden af. De tekeningen geven je de kans om de vormelijke evolutie van De Boeck tegen een neutrale achtergrond te zien.' In de tekeningen komen veel minder sprongen voor. Zo illustreren ze ook hoe De Boeck in latere fases – vanuit een nieuw verworven inzicht in zijn eigen beeldgrammatica – regelmatig teruggrijpt op eerder uitgewerkte thema's.

Inhaalbeweging

In de woelige jaren tijdens en kort na de Eerste Wereldoorlog raken eindelijk ook in Vlaanderen een aantal jongeren begeesterd door de radicale vernieuwingsgolven die de Europese kunst al enkele jaren overspoelen. Felix De Boeck is een van de eersten die op geheel persoonlijke wijze de confrontatie met de abstractie aangaat. 'Zijn generatie maakte een inhaalbeweging', verduidelijkt Servellón. 'Maar in plaats van aan te sluiten bij hetgeen op dat moment gangbaar was, legde ze het hele parcours opnieuw af. In twee à drie jaar doorliepen deze jongeren zowat alles wat post-impressionisme, fauvisme, kubisme, futurisme en expressionisme heet. Natuurlijk ontstonden er ook mengvormen, omdat ze al beelden van latere fases gezien hadden.'

Als gevormd tekenaar begint De Boeck het hem zo inspirerende landschap in de omgeving van zijn ouderlijk huis te vereenvoudigen. De eerste aanwijzingen van abstrahering zijn te vinden in fragmentarische tekeningen met een schematische vlakverdeling op basis van parallelle lijnen. Op sleeptouw genomen door Prosper De Troyer verwerkt De Boeck daarnaast futuristische elementen als ritme en beweging in meer or-

Felix De Boeck, Abstracte compositie, circa 1920, Oost-Indische inkt op papier, collectie Provincie Vlaams-Brabant

ganische tekeningen. Samen met een duidelijke sociale betrokkenheid kenmerken deze de eerste expressieve maskers uit 1918-1919.

Hiermee ontwikkelt De Boeck kort na de oorlog – los van het schilderen – een uitdrukkingvorm voor gebeurtenissen die hem sterk bezighouden. In de ongekend hoogstaande maskers

komen naast snijdende lijnen ook cirkels voor. Deze voor zijn oeuvre cruciale vondsten zal hij inzetten om zijn landschappen verder te herleiden tot zuiver geometrisch abstracte composities.

Leesbare cirkels

Toch verlaat De Boeck al snel de piste van de zogeheten Zuivere Beelding. Het soms erg theoretische avant-gardeverhaal, waarin kunst in haar metafysische essentie de voorafspiegeling moest zijn van een nieuwe maatschappij, was voor de meeste mensen niet herkenbaar. 'Op den duur doe je het enkel nog voor je collega's. Wanneer hij dat beseft, haalt De Boeck volgens mij bewust zijn visuele geletterdheid naar beneden om weer leesbaar te worden', aldus Servelón. Zo zal De Boeck een weg vinden om de verworvenheden van de geometrische abstractie te verzoenen met het figuratieve, met de gevoeligheid van zijn thema's, met zijn mystieke aard ook. Deze ontwikkeling laat hem bijvoorbeeld toe inspiratie te blijven putten uit de natuur die hem omringt als boer, de stiel die hij vanaf het midden van de jaren twintig bewust combineert met zijn kunstenaarschap.

In zijn werk wordt het punt waar diagonale lijnen elkaar kruisen belangrijk. Het is een lichtpunt waaruit gestileerde, uit cirkels opgebouwde insecten en dieren kunnen ontstaan. Deze cirkels,

Felix De Boeck, Masker, circa 1920, Oost-Indische inkt op papier, collectie Provincie Vlaams-Brabant

die zowel het volmaakte als het cyclische van het leven subjectieve, atmosferische achtergrond waarin de compositie kan worden gekrast. 'Je kan het repetitieve, het seriële in de schilderijen van De Boeck alleen verstaan vanuit zijn tekeningen. Ze zijn emanaties van het universele. Het zijn allemaal basiswerken. Op sommige kan je nog de punten zien van de passer waarmee hij de structuur overzette naar een schilderij.'

Felix De Boeck, De maaiër, circa 1941-1942, potlood op papier, collectie Provincie Vlaams-Brabant

Tekenend

Het is uniek hoe het tekenen bij De Boeck onderdeel wordt van de methodiek. Op het einde van zijn leven, wanneer hij in het schilderen geremd wordt door zijn fysiek, gaat hij in vroeger werk opnieuw de geometrische basis traceren. Dit symboliseren, zullen ook bepalend zijn voor bekende thema's als de moederschappen,

Felix De Boeck, Masker in peer (Wormsteek), circa 1930-1940, inkt en kleurpotlood op papier, collectie Provincie Vlaams-Brabant

de zelfgaven en de portretten. Ze openbaren in deze figuratieve werken een onderliggend geometrisch patroon. De Boeck zal de wezenlijke structuur van zijn geschilderde portretten uiteindelijk zelfs voorbereiden op foto's. Net zoals ze van de moeders met kind haast iconen maken, verlenen de cirkels zo ook de portretten een geïdealiseerd karakter. De verf zorgt in de schilderijen enkel voor een bewijst eens

te meer hoe belangrijk de tekeningen zijn voor zijn artistieke praktijk. 'De tekeningen symboliseren zijn kunstenaarschap en zijn dagdagelijkse worsteling. Wanneer hij zijn oplossing had gevonden, sublimeerde hij die in de schilderkunst.'

Deze tentoonstelling brengt De Boeck volledig en genuanceerd in beeld. 'De tekeningen bieden de mogelijkheid om een heel andere De Boeck te laten zien,' besluit Servellón, 'een De Boeck die verrast. Het is een verademing hem uit zijn koker en uit zijn zuil te kunnen halen. De tekeningen ontkrachten ook de mythe van de zondagskunstenaar. Zelfs op alle zondagen van je leven samen kan je nooit zo veel tekeningen maken. De Boeck tekende elke dag. In zijn tekeningen puurde hij zijn thema's uit. Deze tekeningen zijn het dagboek van de kunstenaar.'

// Ewald Peters

Het oeuvre van Felix De Boeck in tekeningen
Tot 24.01.2016
Museum Albert Van Dyck
Brasschaatsebaan 30, Schilde
www.schilde.be

Deze tekst verscheen in 100% EXPO 13.

Felix De Boeck, Moederschap, circa 1930-1933, potlood op papier, collectie Provincie Vlaams-Brabant